

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра політології та державного управління

Затверджено

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

«*Господня*» 2016р.

ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ І КУЛЬТУРА

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 052 «Політологія»
освітня програма «Політологія»

Луцьк – 2016

Робоча програма навчальної дисципліни «Політична свідомість і культура» для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 052 «Політологія», освітньої програми «Політологія». – 30 серпня 2016 р. – 21с.

Розробник: Пахолок В. М., доцент кафедри політології та державного управління СНУ імені Лесі Українки, кандидат політичних наук, доцент

Рецензент: Шабала Я. М., професор кафедри археології, давньої та середньовічної історії України СНУ імені Лесі Українки, доктор історичних наук, професор

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри політології та державного управління.

Протокол № 3 від 22 вересня 2016 р.

Завідувач кафедри

В. І. Бортніков

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією історичного факультету.

Протокол № 1 від 03 жовтня 2016 р.

Голова науково-методичної комісії
історичного факультету

О. М. Карліна

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету.

Протокол № 2 від 19.10. 2016 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів: 6	05 «Соціальні та поведінкові науки»	нормативна
Модулів: 3	052 «Політологія»	Рік підготовки: 1
Змістових модулів: 2		Семестр: 2
ІНДЗ: є	Політологія	Лекції: 40 год.
Загальна кількість годин: 180		Практичні: 46 год.
Тижневих годин аудиторних: 5 самостійної роботи: 4,8 консультації: 0,7		Самостійна робота: 82 год.
	Бакалавр	Консультації: 12 год.
		Форма контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Політична свідомість і культура» є ознайомлення студентів із сутністю і структурою політичної культури та свідомості, різними історичними типами політичних культур, виявлення особливостей політичної свідомості та культури українського населення.

2.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Політична свідомість і культура» є засвоєння основних теоретичних положень політичної свідомості та культури, вміння розрізняти типи політичних культур за їх практичними проявами, здатність застосовувати теоретичні знання на практиці.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- сутність політичної культури та свідомості;
- концепції політичної культури;
- історичні типи політичних культур;
- особливості становлення політичної культури українського суспільства;
- особливості свідомості, поведінки, діяльності людей у сфері політики, здійсненні політичної влади, керівництві соціальними процесами;
- роль відіграють політична свідомість і культура в житті суспільства, у формуванні молоді, її життєвої позиції;

уміти:

- аналізувати рівень розвитку політичної культури різних верств українського суспільства;
- аналізувати процеси формування громадянської політичної культури в Україні;
- розрізняти демографічні норми і цінності політичної поведінки.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Теоретичні основи політичної свідомості та культури

Тема 1. Сутність політичної культури, її концепції та структура

Політична культура як явище духовного життя і складова загальної культури. Різноманітність підходів до визначення терміна „політична культура”. І.Гердер, Т. Парсонс, Д. Істон, Г. Алмонд, С. Верба, Л. Пай, В. Розенбаум, Є.Вятр, Н. Кейзеров, В. Бебик, К. Опалек, В. Липинський про політичну культуру.

Структура політичної культури. Політична культура як елемент політичної системи. Особисте, класове, національне і загальне у політичній культурі.

Тема 2. Типологія політичної культури та її функції

Типологія політичних культур за суб'єктом, ступенем консенсусу між членами суспільства, орієнтацією на політичний режим, поведінкою в конфліктних ситуаціях, орієнтацією на засоби політичних дій, геополітичним критерієм, ставленням до політичного прогресу та інше.

Цивілізаційний і формаційний підходи до класифікації типів політичної культури за Г. Алмондом і С. Вербою. Типологізація політичної культури за Єжи Вятром, В. Розенбаумом. Змішані типи політичної культури. Домінуюча політична культура. Політичні субкультури. Громадянська політична культура.

Функції політичної культури.

Тема 3. Політична свідомість як компонент політичної культури

Поняття політичної свідомості. Структура, рівні та функції політичної свідомості. Аспекти політичної свідомості. Політична свідомість – суб'єктивний образ політичної системи. Типологія політичної свідомості за змістом. Спеціалізована і масова політична свідомість. Теоретико-концептуальний, програмно-політичний і практичний рівні реалізації політичної ідеології. Тоталітарні і відкриті ідеології. Співвідношення ідеології і політики. Ідеологія і політична наука. Функції політичної ідеології. Ідеологічна ситуація в Україні.

Тема 4. Політична психологія – складова політичної свідомості і культури

Наукова дисципліна, що виникла в результаті політизації психології та психологізації політики особливості політичної психології.

Роль емоцій, почуттів, настроїв у політиці. Психологічні властивості соціумів. Форми проявів політичної поведінки: інстинкти, навички і розумні дії. Групові форми поведінки.

Потреби та інтереси як спонукальні мотиви політичних дій.

Тема 5. Релігійний аспект політичної культури

Християнство, іслам, буддизм як світові релігії. Модернізація сучасних релігійних доктрин у їх ставленні до політики під впливом змін у суспільно-політичній ситуації у світі.

Релігія і церква в історичній долі українського народу, утвердженні його

толерантної політичної культури.

Політика примусового атеїзму і приниження значення релігії в Радянському Союзі. Церква і релігія в незалежній Україні. Політизація релігії і релігієзація політики. Необхідність використання гуманістичного потенціалу християнських цінностей для консолідації українського народу, формування у нього високих ідеалів, свідомої участі в державотворчих процесах.

Тема 6. Політичні символи, стереотипи, міфи і ритуали в політичній культурі

Політичні символи як предмети або акти людської поведінки, форма комунікації між владою і суспільством. Державні символи України.

Політичні стереотипи – спрощене, схематичне, емоційно забарвлене уявлення про суб'єктів політики чи політичні явища. Функції стереотипів.

Політичний міф – перекручений і містифікований образ конкретної людини, політичного явища чи процесу. Типи політичних міфів.

Ритуал політичний – певна норма і форма символічної поведінки, зовнішній вияв політичної культури. Позитивна і негативна роль політичних ритуалів.

Змістовий модуль II. Політико-культурна складова сучасного політичного процесу

Тема 7. Політична культура громадянськості

Поняття громадянства. Громадянська ідея. Громадянство в античному світі. Політичний статус людини у феодальному і буржуазному суспільстві. Сучасне розуміння громадянства.

Здобуття та втрата громадянства. «Загальна декларація прав людини» 1948 р. Культура громадянства.

Тема 8. Політичні культури західного і східного типів

Джерела розвитку політичної культури західного типу. Зацікавленість та участь громадян в політичних процесах. Критично-лояльне ставлення громадян до влади.

Особливості політичної культури Великої Британії та Німеччини. Характерні риси політичної культури громадян Сходу. Віра в божественне походження влади. Байдуже ставлення до особистої участі в політиці, орієнтація на лідерів.

Особливості російської політичної культури. Сприйняття держави як визначальної цінності, яка повинна піклуватися про благо громадян. Персоніфікація сприйняття влади. Пошук харизматичного лідера.

Тема 9. Політична культура українського народу

Витоки і джерела політичної культури України. Елементи республіканізму і федералізму як особливість політичної культури Київської Русі. Вплив християнства на розвиток політичної культури. Орієнтація на досягнення політичної культури Західної Європи. Міжособна боротьба і політична культура. Політична культура Галицько-Волинського князівства.

Українська козацько-гетьманська державність – утвердження нових форм політичної організації і розвитку політичної культури. Ідеї республіканського устрою і демократичної політичної культури в програмних документах і діяльності Кирило-Мефодіївського братства.

М. Боплан, М. Костомаров, П. Куліш, М. Грушевський про українську ментальність. Волелюбність, народовладдя, толерантність – характерні риси політичної культури українського народу.

Відродження української політичної культури у період визвольних змагань 1917-1920 рр. Опозиція радянсько-тоталітарному режимові і утвердження цінностей демократичної політичної культури в діяльності дисидентів.

Тема 10. Руйнація політичної культури України

Втрата Україною своєї державності та її територіальні поділи – важкий удар по українській культурі.

Знищення державних інститутів – основи політичної культури народу. Позбавлення його історичної пам'яті, рідної мови, національних традицій – важливих чинників політичної культури. Відсутність єдності нації на шляху свого державотворення. Втрата національно-свідомої еліти як носія політичної культури, уособлення суверенності і незалежності народу.

Руйнація української політичної культури в добу тоталітаризму. Формування радянської людини – продукту соціалістичної культури. Підміна справжньої політичної культури демонстраціями вірності існуючому режиму і його вождям.

Тема 11. Політична культура незалежної України

Посткомуністичний, пострадянський, постколоніальний характер політичної культури сучасної України. Повернення України в загально цивілізаційний простір, створення сучасних інститутів власності і влади, відродження історичної пам'яті народу, його ідеалів національно-визвольної боротьби – шлях до утвердження української політичної культури. Формування політичної культури суверенної України. Подолання в українського народу почуття меншовартості, безвір'я у власні сили, виховання у нього національної гордості і почуття господаря своєї держави. Розбудова громадянського суспільства і перспективи розвитку політичної культури в Україні.

Політична соціалізація – процес засвоєння індивідом норм, цінностей суспільства, прилучення до політичної культури. Суб'єкти, фази, типи і завдання політичної соціалізації. Політична культура особи як єдність знань, переконань і практичної поведінки.

Тема 12. Політична участь і політичне функціонування

Політична участь. Політичне функціонування. Професійна політична діяльність. Форми політичної активності громадян: вибори, референдуми, мітинги, демонстрації.

Протестні форми поведінки. Феномен «помаранчевої революції». Політична

пасивність. Політичне відчуження. Абсентеїзм. Конформізм. Нонконформізм.

Причини відчуження частини населення України від активної політичної діяльності. Політична поведінка як показник політичної культури.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем лекційних, практичних занять, консультацій та самостійної роботи	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Консул.	Сам. роб.
Змістовий модуль I. Теоретичні основи політичної свідомості та культури					
Тема 1. Сутність політичної культури, її концепції та структура	7	2		2	3
Тема 2. Політична культура як явище політичного життя	6		2		4
Тема 3. Типологія політичної культури та її функції	8	4			4
Тема 4. Політична свідомість: зміст, структура, типологія	7		4		3
Тема 5. Політична свідомість як компонент політичної культури	8	2		2	4
Тема 6. Політична психологія – компонент політичної свідомості і культури	9	2	4		3
Тема 7. Релігійний аспект політичної культури	11	4	4		3
Тема 8. Політичні символи, стереотипи, міфи, ритуали в політичній культурі	14	6	4		4
Тема 9. Історичні типи політичної культури та її основні функції	9		2	2	5
Разом за змістовим модулем I	79	20	20	6	33
Змістовий модуль II. Політико-культурна складова сучасного політичного процесу					
Тема 10. Політична культура громадянськості	8	4			4
Тема 11. Громадянство і громадянськість за різних форм суспільної організації	8		4		4
Тема 12. Толерантність як компонент політичної культури	7			2	5
Тема 13. Політичні культури західного і східного типів	7	2			5
Тема 14. Політична культура Заходу і Сходу	7		4		3
Тема 15. Політична культура українського народу	7	4			3

Тема 16. Українська політична культура	8		4		4
Тема 17. Руйнація політичної культури України	7	2		2	3
Тема 18. Деформації і нищення політичної культури України	7		4		3
Тема 19. Політична культура незалежної України	12	4	4		4
Тема 20. Політична культура молоді	7			2	5
Тема 21. Політична участь і політичне функціонування	8	4			4
Тема 22. Культура політичної участі і політичного функціонування	8		6		2
Разом за змістовим модулем II	101	20	26	6	49
Усього годин	180	40	46	12	82

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	К-сть годин
1	Тема 1. Політична культура як явище політичного життя 1. Політична культура, її суть та основні концепції. 2. Структура політичної культури та функції. 3. Конкретно-історична, соціально-касова і національно-етнічна обумовленість політичної культури. 4. Взаємодія політичної культури з екологічною, моральною і правовою культурою.	2
2	Тема 2. Політична свідомість: зміст, структура, типологія 1. Поняття, структура та рівні політичної свідомості. 2. Політична ідеологія як ядро політичної свідомості. 3. Співвідношення ідеології та політики. 4. Функції політичної ідеології.	4
3	Тема 3. Політична психологія – складова політичної свідомості і культури 1. Особливості політичної психології. 2. Емоції, почуття, настрої, мотиви, потреби та інтереси як фактори впливу на особистість, її політичну культуру. 3. Психологічні основи політичної поведінки. 4. Потреби та інтереси, як фактори регулювання політичної поведінки. 5. Мотивація участі громадян у виборах.	4
4	Тема 4. Релігійний чинник політичної культури 1. Роль релігії у формуванні і функціонуванні політичної культури. 2. Релігія і церква в незалежній Україні та їх вплив на політичні орієнтації населення. 3. Необхідність використання християнських цінностей для духовної	4

	<p>консолідації українського суспільства. 4. Політичні доктрини сучасних релігій.</p>	
5	<p>Тема 5. Політичні символи, стереотипи, міфи і ритуали в політичній культурі суспільства 1. Політична символіка – важливий атрибут політичної системи. 2. Політична символіка незалежної України. 3. Політичні стереотипи і міфи. 4. Використання політичних міфів у передвиборчих кампаніях. 5. Політичні ритуали як зовнішній вияв політичної культури. 6. Функції політичних ритуалів.</p>	4
6	<p>Тема 6. Історичні типи політичної культури та її основні функції 1. Типи політичної культури та критерії їх визначення типів політичної культури. 2. Громадянська політична культура. 3. Концептуальне осмислення політичної культури Г. Алмондом і С.Вербою. 4. Політична культура української молоді.</p>	2
7	<p>Тема 7. Громадянство та громадянськість за різних форм суспільної організації 1. Поняття громадянства. Громадянство як державна приналежність особи. 2. Громадянство в античному світі. 3. Політичний статус людини у феодальному і буржуазному суспільстві. 4. Правовий статус громадянина в Україні. 5. Політичні права, свободи та обов'язки людини та громадянина.</p>	4
8	<p>Тема 8. Політична культура Заходу та Сходу 1. Джерела розвитку політичної культури західного типу. 2. Політична культура Великої Британії і Німеччини. 3. Характерні риси політичної культури громадян Заходу та Сходу. 4. Особливості російської політичної культури. 5. Порівняльна характеристика політичних культур Захід – Схід. 6. Політична культура США.</p>	4
9	<p>Тема 9. Українська політична культура 1. Політична культура Київської Русі і Козацько-Гетьманської держави. 2. Боротьба за відновлення державності і відродження української політичної культури. 3. Християнство і політична культура Київської Русі. 4. Розвиток ідей незалежності у вітчизняній політичній культурі. 5. Відродження української політичної культури у діяльності Кирило-Мефодіївського братства.</p>	4
10	<p>Тема 10. Деформації і нищення політичної культури України 1. Бездержавний статус України і його негативний вплив на політичну культуру українського народу.</p>	4

	<ul style="list-style-type: none"> 2. Втрата української еліти – носія національної ідеї і політичної культури. 3. Деформації української культури у добу тоталітаризму. 4. Роль західного і східного впливів на політичну культуру українців. 5. Русифікація як фактор руйнації політичної свідомості і культури українського народу. 6. Особливості політичної культури суспільства розвинутого соціалізму. 	
11	<p>Тема 11. Політична культура сучасної України</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Характерні риси політичної культури пострадянського періоду. 2. Формування політичної культури суверенної України. 3. Політична соціалізація особи як процес прилучення людини до політики, політичної культури. 4. Відродження традиційних рис української політичної культури. Напрями формування новітньої політичної культури українського народу. 5. Політична позиція особи як показник її політичної культури. 6. Причини політичної пасивності та конформізму. 	4
12	<p>Тема 12. Культура політичної участі і політичного функціонування</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Суб'єктність та форми політичної участі. 2. Політичне функціонування як професійна політична діяльність. 3. Протестні форми поведінки. 4. Прояви абсентеїзму, конформізму і нонконформізму. 5. Причини відчуження частини населення від політики та політичної діяльності. 6. Політична поведінка як показник політичної культури. 7. Політична активність громадян України. 8. Причини політичної пасивності і аполітичності громадян. 9. Психологія натовпу та раціональна політична поведінка. 	6
	Разом	46

6. Консультації

№ з/п	Тема	К-сть годин
1.	Сутність політичної культури, її концепції та структура	2
2.	Політична свідомість: зміст, структура, типологія	2
3.	Історичні типи політичної культури та її основні функції	2
4.	Громадянство і громадянськість за різних форм суспільної організації	2
5.	Руйнація політичної культури України	2
6.	Політична культура молоді	2
	Разом	12

7. Самостійна робота

№ з/п	Тема	К-сть годин
1.	Сутність політичної культури, її концепції та структура	3
2.	Політична культура як явище політичного життя	4
3.	Типологія політичної культури та її функції	4
4.	Політична свідомість: зміст, структура, типологія	3
5.	Політична свідомість як компонент політичної культури	4
6.	Політична психологія – компонент політичної свідомості і культури	3
7.	Релігійний аспект політичної культури	3
8.	Політичні символи, стереотипи, міфи, ритуали в політичній культурі	4
9.	Історичні типи політичної культури та її основні функції	5
10.	Політична культура громадянськості	4
11.	Громадянство і громадянськість за різних форм суспільної організації	4
12.	Толерантність як компонент політичної культури	5
13.	Політичні культури західного і східного типів	5
14.	Політична культура Заходу і Сходу	3
15.	Політична культура українського народу	3
16.	Українська політична культура	4
17.	Руйнація політичної культури України	3
18.	Деформації і нищення політичної культури України	3
19.	Політична культура незалежної України	4
20.	Політична культура молоді	5
21.	Політична участь і політичне функціонування	4
22.	Культура політичної участі і політичного функціонування	2
	Разом	82

8. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Написання реферату на одну із запропонованих викладачем тем згідно наступних вимог: обсяг – 15-20 сторінок, 14 шрифт, 1,5 інтервал, поля: зліва, зверху, знизу – 20 мм, справа – 15 мм. Список літератури подавати наприкінці тексту за алфавітом. Посилання в тексті в квадратних дужках [1, 8], де перша цифра – номер позиції у списку літератури, а друга – номер сторінки.

Тематика рефератів

1. Вплив християнства на політичну культуру держави.
2. Політична культура в науковому доробку Єжи Вятра.
3. Типологія політичної культури Е. Елайзера та І. Блюма.
4. Дослідження політичної культури К. Гаджиева.
5. Психологічна мотивація участі громадян у виборах.
6. Історична роль релігії і церкви у формуванні політичної культури українського народу.
7. Релігійний та атеїстичний чинники у політичній культурі.

8. Міжконфесійні відносини і політична культура.
9. Громадянська політична культура.
10. Роль контркультури в політичних процесах.
11. Політична культура і територіальний устрій.
12. Політична культура Київської Русі.
13. Політична культура козацько-гетьманської доби.
14. Політична культура українців періоду визвольних змагань і втрата державності.
15. Еліта – носій національної культури.
16. Політична еліта і національна свідомість.
17. Західний і східний вплив на політичну культуру українців.
18. Русифікація як фактор руйнації політичної культури і свідомості українського народу.
19. Політичні стереотипи як складова політичної свідомості.
20. Роль політичних міфів у політиці.
21. Політична соціалізація української молоді.
22. Політична культура Сходу.
23. Політична культура Британії.
24. Особливості Російської політичної культури.
25. Політична ментальність українців за працями М. Грушевського, П. Куліша, М. Костомарова.
26. Політична культура українців у науковому доробку В. Липинського.
27. Західна культура – „взірець” до розвитку власної політичної культури українців.
28. Вестернізація і національна культура і свідомість.
29. Формування „радянської людини” – продукту соціалістичної культури.
30. Втрата української державності – удар по національній культурі.
31. Психологічні аспекти внутрішньополітичного життя держави.
32. Політико-психологічні дослідження Т. Лассуела, Т. Адорно, Е. Фромма.
33. Предмет та об’єкт політичної психології.
34. Психологічні фактори в політичній діяльності.
35. Політична участь як прояв політичної свідомості.
36. Типологія політичних міфів.
37. Форми політичної активності громадян.
38. Політичні доктрини сучасних релігій.
39. Використання політичних міфів у виборчих кампаніях.
40. Монархічна та республіканська форми правління в політичній культурі українців.
41. Регіональні відмінності політичної культури в Україні.
42. Спільні риси в політичній культурі східноєвропейських народів.
43. Освіта як засіб формування політичної свідомості.
44. Тенденції розвитку світової політичної культури.
45. Психологія натовпу.
46. Політичні технології як засоби впливу на свідомість.

9. Методи навчання

У вивченні курсу використовуються такі методи навчання: словесні, практичні, стимулювання інтересу до навчання, ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу.

10. Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен.

Питання до екзамену

1. Сутність політичної культури її концепції.
2. Структура політичної культури.
3. Особливості політичної культури особи, суспільної групи, нації, народу.
4. Функції політичної культури.
5. Політична свідомість: поняття та характеристика.
6. Основні риси структурних елементів політичної свідомості.
7. Рівні політичної свідомості та їх особливості.
8. Форми політичної свідомості.
9. Підходи до типології політичної свідомості.
10. Функції політичної свідомості та їх сутність.
11. Ідеологія як форма суспільної свідомості і явище політичної культури.
12. Роль ідеології в політичній практиці.
13. Функції політичної ідеології в політичному режимі.
14. Екстремізм як соціально-політичне та ідейно-психологічне явище.
15. Католицизм як соціально-ідеологічна доктрина.
16. Політична психологія – складова політичної свідомості і культури.
17. Емоції, почуття, настрої, мотиви, потреби та інтереси як фактори впливу на особистість, її політичну культуру.
18. Роль релігії у формування і функціонуванні політичної культури.
19. Релігія і церква в незалежній Україні та їх вплив на політичні цінності населення.
20. Аналіз підходів до типологізації політичної культури.
21. Типи політичної культури за Г.Алмондом і С.Вербою.
22. Типологізація політичної культури Є.Вятра і В.Розенбаума.
23. Домінуюча політична культура. Політичні субкультури. Контркультура.
24. Мораль як форма суспільної свідомості і практики.
25. Етика і толерантність як компоненти політичної культури.
26. Свобода і рівність як цінності політичної культури, їх зміст і генеза.
27. Демократія як ключова цінність політичної культури «західного» зразка.
28. Сутність та ознаки громадянської культури.
29. Категорія „патріотизм” в політичній культурі.
30. Співвідношення понять громадянство та громадянськість.
31. Роль громадянської освіти в демократичному суспільстві. Мета громадянської освіти.
32. Етапи політичної соціалізації особи.
33. Спільні та відмінні риси в політичній культурі Латинської Америки та Східної

Європи.

34. Політична культура Великої Британії.
35. Основні напрями дослідження політичної культури в сучасній вітчизняній політології.
36. Роль конркультури в політичних процесах.
37. Вестернізація як модернізацій ний фактор в національній культурі.
38. Питання політичної ментальності українців в працях М.Грушевського, П.Куліша, М. Костомарова, В.Липинського.
39. Політична культура громадянськості. Громадянство в античному світі.
40. Політичний статус людини у феодальному і буржуазному суспільстві.
41. Правовий статус громадянина в Україні. Механізми набуття та втрати громадянства. Апатриди.
42. Демократичні аспекти політичної культури Середньовіччя.
43. Демократична модель політичної культури Нового часу.
44. Формування ліберально-демократичної політичної культури в ХІХ – ХХІ столітті.
45. Авторитаризм політичної культури Середньовіччя.
46. Політична культура сучасної Росії.
47. Механізми формування тоталітарної політичної культури.
48. Джерела розвитку політичної культури західного типу.
49. Характерні риси політичної культури східного типу.
50. Відмінності західної і східної політичних культур.
51. Політична культура США і Німеччини.
52. Політична символіка –атрибут політичної культури.
53. Типологія і функції політичних символів.
54. Ритуали як зовнішній вияв політичної культури. Значення політичних ритуалів.
55. Вітчизняна політико-державна символіка: ретроспективний аналіз.
56. Політичні стереотипи та їх функції.
57. Політичний міф і його роль у політичній культурі.
58. Використання політичних міфів у передвиборчих кампаніях.
59. Джерела і особливості становлення політичної культури українського народу.
60. Вплив християнства на формування політичної культури Київської Русі.
61. Політична культура Київської Русі і козацько-гетьманської держави.
62. Боротьба за відновлення державності і відродження української політичної культури.
63. Бездержавний статус України і його негативний вплив на політичну культуру українського народу.
64. Втрата української еліти – носія національної ідеї і політичної культури.
65. Деформації української політичної культури в добу тоталітаризму.
66. Прояви посткомуністичного, пострадянського характеру у політичній культурі незалежної України.
67. Відродження історичної пам'яті народу, його традицій – шлях до утвердження демократичної політичної культури.

68. Роль неурядових організацій у розвитку політичної культури України.
69. Історичні причини виникнення регіональних відмінностей у політичній культурі українців.
70. Молодь як соціально-демографічна група, суб'єкт і об'єкт політики. Надання пасивного виборчого права як оцінка певного рівня політичної культури.
71. Геральдика як спосіб передачі ідейного змісту. Основи геральдики.
72. Вплив внутрішньо і зовнішньополітичних чинників на формування політичної свідомості і культури громадян України.

11. Методи та засоби діагностики успішності навчання: усне опитування, письмові роботи, контрольні роботи, ІНДЗ, тестові завдання, екзамен.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

1. Поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 30 балів, два модулі по 15 балів, з яких: 12 балів – усна оцінка на практичних заняттях, визначена середнім арифметичним, та 3 бали – за відвідування лекцій та активність на практичних заняттях);
2. Виконання ІНДЗ, яке зараховується у поточний контроль (максимум 10 балів);
3. Модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Поточний контроль (мах = 40 балів)		Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	100
15	15	10	30	30	
12 балів – робота на практичних заняттях (середнє арифметичне); 3 бали – відвідування лекцій та активність на практичних заняттях *	12 балів – робота на практичних заняттях (середнє арифметичне); 3 бали – відвідування лекцій та активність на практичних заняттях *				

* 3 бали додається, якщо студент відвідував лекції (100 %) і на практичних заняттях отримав позитивну оцінку або доповнення (75 %).

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на семінарських заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте

		відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічно- дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано

		використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах

Критерії оцінювання

індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ)

1-2 бали – студент недостатньо володіє матеріалом

3–4 бали – студент володіє матеріалом та окремими навиками аналізу науково-методичної літератури, складає реферат у спрощеному вигляді.

5 балів – студент володіє матеріалом, відтворює значну його частину у вигляді реферату, за допомогою викладача аналізує науково-методичну літературу.

6 балів – студент володіє матеріалом і навиками текстуального аналізу на рівні цілісного уявлення про предмет дослідження, складає текст реферату самостійно, але допускає помилки та неточності.

7 балів – студент володіє матеріалом, систематизує та узагальнює його, складає текст, підбирає додатковий матеріал.

8 балів – студент володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, виявляє початкові творчі здібності, самостійно готує текст, у якому можуть бути допущені неточності, вміє працювати з різними джерелами інформації.

9 балів – студент на високому рівні володіє матеріалом, систематизує, узагальнює та аналізує науково-методичну літературу, має власні судження, самостійно складає текст реферату та правильно його оформлює.

10 балів – студент вільно володіє матеріалом та навиками цілісного аналізу науково-методичної літератури, виявляє навички самостійного наукового пошуку, вільно складає текст реферату та правильно виконує оформлення.

Критерії оцінювання

навчальних досягнень студентів на модульних контрольних роботах

Модульна контрольна робота включає три питання теоретичного та практичного характеру, розраховані на виявлення знань студентів. Кожне з питань

оцінюється 10 балами. Максимальна сума, яку студент може набрати за контрольну роботу, становить 30 балів. Модульні контрольні роботи проводяться письмово.

0-2 балів – студент не може розрізнити об’єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

3-5 балів – студент аналізує менше половини навчального матеріалу обраної теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

6-7 балів – студент аналізує більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, може самостійно володіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами.

8 бали – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, самостійно користується довідковою джерелами; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

9 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; виконує прості творчі завдання.

10 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв’язувати проблеми, уміє застосовувати вивчений матеріал для винесення власних аргументованих суджень; самостійно оцінює різноманітні політичні процеси, виявляючи особисту позицію щодо них.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 – 81	C		
67 – 74	D	Задовільно	
60 – 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)

13. Методичне забезпечення

1. Тестові завдання з фахових дисциплін для студентів на пряму підготовки «Політологія» : навч.-метод. посіб. / [Й. Е. Надольський, В. М. Пахолок, В. Е. Савчинський та ін.]; уклад. Й. Е. Надольський, В. М. Пахолок. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – 244 с. – С. 183–194.
2. Політологія: комплексний державний іспит з дисципліни : навч.-метод. посібник / [авт. колектив]; упоряд. В. М. Пахолок. – Луцьк : Вежа-друк, 2013. – 112 с.

14. Список джерел

1. Алексеенко І. Політична участь: здобутки, проблеми, перспективи / І. Алексеенко // Вісн. Укр. акад. держ. Упр. При Президентові України. – 2009. – № 4. – С. 267–274.
2. Андрушкін Б. О. Политика и религия / Б. О. Андрушкін // Час UA. – 2005. – № 2. – С. 18–19.
3. Білий О. Соціальна уява і політична поведінка у пострадянській Україні / О. Білий // Політична думка. – 2000. – № 2.
4. Білик М. Особливості формування політичної культури сучасної молоді / М. Білий // Соціальна психологія. – 2004. – № 4.
5. Варивода Я. Масова свідомість як об'єкт національної безпеки / Я. Варивода // Людина і політика. – 2001. – №2 (14). – С. 88–96.
6. Воловик В. Основні фактори становлення ідеології державотворення / В. Воловик // Віче. – 2001. – № 12. – С. 22–31.
7. Головатий С. Політична культура населення України / С. Головатий, Н. Паніна. – К.: Наукова думка, 1993.
8. Дем'яненко В. Ментальні характеристики політичної свідомості українців / В. Дем'яненко // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 94–99.
9. Духнович В. Психологічна готовність до політичного вибору / В. Духнович // Соціальна психологія. – 2004. – № 2. – С. 70–76.
10. Карнаух А. Формування політичної культури молоді на сучасному етапі / А. Карнаух // Людина і політика. – 2004. – № 5. – С. 134–139.
11. Кассирер Э. Техника современных политических мифов / Э. Кассирер // Философские исследования. – 2004. – № 3–4. – С. 165–186.
12. Козак В. Форми політичної участі громадян у державотворчих процесах / В. Козак // Політична думка. – 1997. – № 5.
13. Кольев А. М. Политическая мифология: реализация социального опыта / А. М. Кольев. – М. : Логос, 2003.
15. Лісовий В. Поняття політичної культури і сучасний стан політичної культури в Україні / В. Лісовий // Розбудова держави. – 1993. – № 3. – С. 52–57.
16. Майстренко І. Риси політичної культури: Східна Європа та Латинська Америка. Порівняльний аналіз / І. Майстренко // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2004. – № 1. – С. 120–128.
17. Макеев С. Сучасна Україна: громадянська свідомість і політична участь

- населення / С. Макеев // Політична думка. – 2000. – № 2. – С. 10–18.
18. Міндюк О. Державна ідеологія народів світу / О. Міндюк // Дзвін. – 2004. – № 8.
 19. Мола В. Проблеми формування громадянина в Україні / В. Мола // Людина і політика. – 2003. – № 4.
 20. Молчанов М. Політична культура України: радянська чи пострадянська / М. Молчанов // Сучасність. – 1995. – № 10. – С. 59–69.
 21. Нагорна Л. П. Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні релігії / Л. П. Нагорна. – К., 1998.
 22. Пленков О. Ю. Мифы науки против мифов демократии / О. Ю. Пленков. – СПб., 1997.
 23. Политическая культура: теория и национальные модели. – М., 1994.
 24. Полищук И. Концепція політичної культури: структурний аспект / И. Полищук // Персонал. – 2005. – № 6. – С. 26–30.
 25. Полянська В. Символічна політика як політична реальність: концептуальні засади дослідження / В. Полянська // Людина і політика. – 2004. – № 2.
 26. Попок А. Розвиток політичної свідомості українців в історичному контексті тоталітарної спадщини / А. Попок, Н. Шкретієнко // Людина і політика. – 2002. – № 1. – С. 115–120.
 27. Примуш М. Ідеологія і політичний режим / М. Примуш // Політика і час. – 2002. – № 10. – С. 61–65.
 28. Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина української держави : зб. наук. праць / за ред. В. М. Литвина, М. М. Слюсаревського. – К. : Інф.-вид. центр т-ва «Знання України», 2001. – Вип. 3.
 29. Релігія і політика в сучасній Україні / Курас І. Ф., Рибачук М. Ф., Кирюшко М. І. та ін., під ред. І. Ф. Кураса. – К. : ІШЕД, НАН України. – 2000.
 30. Ребкало В. Культура громадянськості як чинник політичної соціалізації молоді В. Ребкало, В. Шахов // Соціокультурні чинники розвитку інтелектуального потенціалу українського суспільства і молоді : наукові праці та матеріали конференції. Випуск 1. – К. : Тов-во «Знання України», 2001.
 31. Рудакевич О. Політична культура української нації (Наукові засади дослідження та відродження) / О. Рудакевич // Мандрівець. – 1995. – № 1. – С. 69–80.
 32. Рукавишников В. О. Политическая культура постсоветской России / В. О. Рукавишников // Социально-политический журнал. – 1998. – № 1.
 33. Рыбаков В. Ислам и гражданское общество / В. Рыбаков // Мировая экономика и международные отношения. – 1996. – № 8.
 34. Скрябін Д. «За веру царя и отечество» против прав человека? / Д. Скрябін // Час UA. – 2005 – № 1. – С. 14–15,
 35. Степаненко В. Влада і незалежний громадський контроль / В. Степаненко // Віче. – № 6. – 2000.
 36. Тархова Н. Вплив національного менталітету на формування політичної

- культури / Н. Тархова // Нова політика. – 2002. – № 2. – С. 52–54.
37. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи. – К., 2004.
38. Чальцева О. М. Порівняльний аналіз політичних культур: особливості, проблеми / О. М. Чальцева // Трибуна. – 2004. – № 5–6. – С. 29–31.
39. Шатилов А. Постсоветские подходы к изучению политической культуры / А. Шатилов // Pro et Contra. – 2002. – Т. 7. № 3. – С. 183–194.
40. Щербаков А. Е. Место мифов в политической идеологии / А. Е. Щербаков // Полис. – 2004. – № 5.
41. Этничность и культурный плюрализм в контексте государственной политики // Полис. – № 4. – С. 30–52.